

Institutul „Ovidiu Șincai“

București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230. 24.34, 230.24.74, 231.55.22, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro,
email: isd@rdsmail.ro

Raport de analiză politică

Transnistria

Evoluția unui conflict înghețat și perspective de soluționare

București, septembrie 2005

Cuprins

1. Premise

2. Evoluția conflictului transnistrean

a. Anii '90 – Planul Primakov

b. Memorandumul Kozak

c. Propunerea Belkovski

d. Planul Poroșenko

d. Situația actuală – Planul Voronin

3. Statele Unite și Transnistria

4. Poziția Uniunii Europene

5. Implicarea OSCE

6. Transnistria și poziția României

7. Recomandări

1. Premise

Destrămarea URSS a plasat metropola fostului imperiu sovietic într-o poziție defensivă față de granițele sale. Pe rând, fostele republici sovietice și-au declarat independența, teritoriile respective și eventualele beneficii strategice pe care acestea le furnizau Moscovei trecând în jurisdicția capitalelor noilor state independente. Moscova a intenționat să își mențină sau chiar să-și refacă influența în aceste zone, prin mai multe mijloace, unele la limita legislației și a cutumelor internaționale, cele mai multe dincolo de această limită. Unul dintre procedee a fost utilizarea complicatei structuri de autonomii administrative a fostei URSS pentru suscitarea unor conflicte separatiste. În scopul aplanării acestora, în teritoriile respective trebuia să intervină armata rusă, stabilind astfel capete de pod prin care să influențeze zona nu doar militar, ci și politic și economic. Transnistria este un astfel de caz, alături de Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah. Enclava Kaliningrad face parte din aceeași logică neo-imperială sau post-imperială a Moscovei de control al unor capete de pod în teritoriile vecine. De aceea se poate spune că toate aceste „crize înghețate” – la care s-ar mai putea alătura Belarus și într-o anumită măsură conflictele latente din estul Ucrainei (Malorusia și Crimeea) – sunt doar părți ale unei probleme unice și coerente. O atare problemă așteaptă o soluție unitară și coerentă.

2. Evoluția conflictului transnistrean

a. Anii '90 – Planul Primakov

De la primele intenții ale Chișinăului de a-și declara suveranitatea (1990) și apoi independența, organele puterii locale, în strânsă colaborare cu șefii Armatei a 14-a sovietice (dislocată în zona în care se afla cel mai mare depozit de armament sovietic din Europa, la Tiraspol) și-au declarat, la rândul lor autonomia față de Chișinău și s-au plasat sub protecția militară și politică a Rusiei. La 2 septembrie 1990 se proclamă „Republica Sovietică Socialistă Moldovenească Transnistreană”, iar la 25 august 1991 această entitate își proclamă independența. Evenimentul se produce cu doar două zile înainte ca la Chișinău să se proclame independența Republicii Moldova, care includea și Transnistria.

Criza care a urmat a fost tipică pentru ceea ce a ajuns să însemne un „conflict înghețat” – escaladare militară – intervenție externă – încetarea focului sub auspiciile trupelor de menținere a păcii (rusești) – mini-crize provocate periodic între cele două entități.

Conflictul militar s-a desfășurat în 1992. Republica Moldova, care nu avea o armată proprie, ci doar unități de poliție, a trebuit să facă față unor forțe superioare numeric și ca dotare (multe din armele folosite provenind din depozitele Armatei a 14-a de la Tiraspol). Conflictul s-a finalizat odată cu convenția încheiată între Boris Elțîn și Mircea Snegur la 21 iulie 1992. Prin acest acord s-a înființat o Comisie Unificată de Control, formată din reprezentanți ai Chișinăului, Tiraspolului, Federației Ruse și OSCE, care era însărcinată cu deținerea controlului efectiv asupra zonei de securitate, adică asupra localităților în care s-au desfășurat confruntări violente. Sarcina Comisiei a fost să identifice și să soluționeze potențialele conflicte. Comisia funcționa prin consens, ceea ce dădea Rusiei o pârghie majoră de influențare a deciziilor. Din acest motiv, Moldova nu a putut obține eliminarea forțelor armate transnistrene ce se aflau (contrar acordului din 1992) în zona de securitate, teoretic sub controlul exclusiv al forțelor de menținere a păcii.

O a doua etapă a crizei a început odată cu semnarea în 1994 a unei declarații comune Mircea Snegur – Igor Smirnov (la Tiraspol), contrasemnată și de reprezentantul OSCE și de un reprezentant al președinției ruse. Dacă până atunci criza avea o componentă militară, iar acordurile semnate vizau în primul rând încetarea focului și menținerea păcii, de aici încep dezbaterile juridice și constituționale asupra statutului Transnistriei în cadrul Moldovei, precum și stabilirea unui sistem de garanții reciproce împotriva întoarcerii la conflict. Acesta este momentul în care începe eliminarea barierelor pentru agenții economici din Transnistria, ceea ce a pus bazele pentru redresarea economică a zonei și, în virtutea acordurilor de liber tranzit vamal, a condus la transformarea Transnistriei într-un „rai” al crimei organizate, al evaziunii fiscale și traficului ilicit. Republica Moldova a eliminat orice control vamal la punctele de trecere dinspre Transnistria, în timp ce Tiraspolul a introdus un control riguros la punctele de trecere dinspre Moldova. Transnistria și-a „legitimat” astfel frontierele față de statul față de care era în conflict legal și constituțional.

Ulterior, Transnistria a început să preseze tot mai mult pentru semnarea unui document care să statueze clar principiile constituționale care să guverneze relațiile dintre aceasta și Chișinău. Presat de Rusia și după mai multe ezitări, Chișinăul a semnat (prin președintele Petru Lucinschi) la 8 mai 1997 un memorandum pregătit de experții ruși. În acest document (memorandumul Primakov) era introdusă noțiunea incertă de „stat comun”, care definea cadrul relațiilor dintre Chișinău și Tiraspol. Statul comun însemna frontieră comună, spațiu economic și juridic comun, spațiu comun de apărare, spațiu social comun. Problemele au apărut din cauza faptului că părțile în conflict au înțeles într-un mod particular definirea acestui statut comun. Chișinăul concepe Moldova ca un stat unitar, suveran, cu organe centrale ale puterii, subiect unic de drept internațional, în cadrul căruia Transnistria posedă o largă autonomie regională. Transnistria vede în statul comun o confederație a doi actori cu statut egal (inclusiv subiecți diferiți de drept internațional) care, prin acord, pot să decidă formarea unor organe care să aibă atribuții la nivel republican. Unul dintre efectele memorandumului Primakov a fost că Transnistria a câștigat dreptul de a elibera documente vamale de export – nu mai era vorba de situația prin care Chișinăul tolera tranzitul vamal transnistrean și aplica ștampila vamală, ci ceda Tiraspolului integral dreptul de a folosi această ștampilă.

b. Memorandumul Kozak

În anii 2002-2003 au apărut mai multe planuri de federalizare a Republicii Moldova ca singură soluție de ieșire din conflict. Unul dintre ele a fost propus de către OSCE în iulie 2002 și era bazat pe principiile federalismului așa cum sunt ele înțelese în Occident: proporționalitate în reprezentarea la centru, egalitate între părțile componente etc. Totuși, inclusiv acest plan, acceptat de anumite state europene din OSCE, includea soluția unei influențe tacite a Rusiei în Moldova.

Periodic, Kremlinul readuce în atenție problema fie sub forma unor analize efectuate de oameni apropiați președintelui Vladimir Putin, fie prin planuri concrete supuse oficial atenției publice – cum ar fi planul propus în noiembrie 2003 de un membru al staff-ului președintelui rus, Dimitri Kozak. Acesta propunea părților implicate soluționarea conflictului prin intermediul federalizării Republicii Moldova. Planul numit „Principii de Bază ale Structurii de Stat a Statului Unificat” este un proiect de constituție pentru viitoarea federație moldoveană și a fost propus direct Moldovei, fără acordul OSCE, ceea ce a făcut

clară intenția Federației Ruse de a nu implica în nici un fel comunitatea internațională și de a păstra problema în cadrul CSI. În viziunea Planului Kozak, Federația vizată urma să fie asimetrică, prin faptul că Transnistriei i se conferea un statut inegal față de cel al Basarabiei. Planul Kozak se baza pe o concepție de sorginte sovietică a federalismului, transpunerea lui putând genera o confederație cu tendință dezagregativă, de vreme ce două dintre părți – Transnistria și Autonomia Găgăuză - căpătau dreptul la referendum pentru a stabili dacă mai doresc sau nu să aparțină Republicii Moldova și drept de veto asupra chestiunilor de politică internă sau externă care ar fi „contravenit intereselor lor”. Kozak propunea în planul lui trei tipuri de competențe în interiorul noului stat: ale federației, ale părților componente și unele reunite. Planul conținea însă prevederi care riscau să cauzeze blocaje și noi conflicte. De exemplu, în Camera Inferioară, aleasă prin reprezentare proporțională, legislația urma să fie votată cu majoritate simplă, dar avea nevoie de acordul Senatului, care urma să fie disproportionat ales – 13 membri aleși de camera inferioară, 9 de Transnistria și 4 de Găgăuzia. Transnistria devenea astfel o minoritate care putea să blocheze legi.

În plus, prevederile militare ale acestui plan puneau în evidență obiectivul central al Federației Ruse: menținerea controlului militar asupra Transnistriei. Republica Moldova urma, conform planului, să fie demilitarizată. Documentul este însă destul de neclar în privința demilitarizării totale, trupele rusești putând totuși să primească dreptul de a rămâne în Transnistria pe o perioadă nedeterminată, ceea ce ar fi transformat Transnistria într-un al doilea Kaliningrad. De asemenea, planul Kozak nu includea nici un fel de garanții internaționale, fiind bazat pe o relație directă Rusia – Moldova, în spiritul conduitei Moscovei în *near-abroad*. Statele OSCE și SUA în special au obiectat exact asupra acestor prevederi, care legitimau prezența militară a trupelor Federației Ruse în Moldova și nu înlăturau pericolul secesiunii Transnistriei și Autonomiei Găgăuze.

Este de observat că planul Rusiei nu era direcționat înspre rezolvarea conflictului, ci înspre conservarea unei stări de lucruri conflictuale. Planul ar fi făcut foarte ușor ca Moldova să fie considerată responsabilă pentru nerespectarea unui document semnat „de bună voie”, iar rolul comunității internaționale în rezolvarea conflictului ar fi fost nul.

Planul Kozak a stârnit ample manifestații de protest la Chișinău și a antrenat intervenția diplomatică a statelor UE și a SUA, ceea ce l-a determinat pe președintele Voronin să nu semneze memorandumul. Totuși, neacceptarea acestui plan de către Republica Moldova nu a însemnat pentru Rusia o înfrângere diplomatică, deoarece ea s-a putut prezenta la summit-ul OSCE de la Maastricht pozând într-un actor care a făcut tot ce i-a stat în putință pentru rezolvarea conflictului transnistrean și nu din postura reală de stat care a încălcat în mod repetat directivele OSCE. Prin ne semnare, Moldova a amânat doar momentul în care trebuie să se pronunțe asupra sensibilei chestiuni transnistrene, opțiunile sale fiind, se pare, în continuare aceleași: federalizare sau secesiune.

Summit-ul OSCE de la Maastricht a arătat că SUA și principalele state europene sunt pe punctul de a adopta o poziție față de situații conflictuale care au rămas mult timp „de interes regional”. Aceasta înseamnă internaționalizarea problemei, scoaterea sa din perimetrul privilegiat al Rusiei.

c. Propunerea Belkovski

Eșecul adoptării Memorandumului Kozak nu a însemnat și sfârșitul inițiativelor rusești în problema Transnistriei. În iunie 2004 directorul Institutului pentru Strategie

Națională al Rusiei, Stanislav Belkovski, venea cu propunerea-șoc ca, în schimbul recunoașterii independenței Transnistriei, Rusia să accepte reunificarea Basarabiei cu România. Planul rusesc, aparent favorabil României, cuprindea mai multe capcane. Dacă ar fi fost acceptat, Planul Belkovski crea probleme României, în drumul său spre integrarea europeană, prin integrarea bruscă a unui teritoriu instabil din punct de vedere geostrategic și a unei populații sărace, a unei administrații de tip post-sovietic, cuprinsă de corupție endemică și ineficiență.

Proclamarea unui stat transnistrean independent, fără a fi rezolvată problema arsenalului militar, ar fi adus NATO și UE în vecinătatea directă cu un fel de Kaliningrad la Marea Neagră.

Planul Belkovski era de fapt un „fruct otrăvit” oferit României într-un moment critic al integrării sale europene, înaintea finalizării negocierilor de aderare. De asemenea, inițiativa moscovită developa perspectiva neo-imperială a Rusiei, din moment ce se discuta despre soarta unei entități statale recunoscute internațional, Republica Moldova, fără ca aceasta să fie consultată.

d. Planul Poroșenko

Petro Poroșenko, consilier de politică externă al președintelui ucrainean Viktor Iușcenko a propus în primăvara lui 2005 un nou plan de rezolvare a conflictului, inspirat de planul din 1997 al lui Evgheni Primakov. Acest plan este un semn că Ucraina a decis să se afirme printr-o politică externă activă în imediata vecinătate, preluând și/sau transformând ideile rusești în propriul folos.

Planul viza recunoașterea Sovietului Suprem al Transnistriei ca legitim în urma unor alegeri gândite a se desfășura în octombrie sau noiembrie 2005 și prin care, probabil, se speră ca liderii rezultați să fie pro-ucraineni. De asemenea, planul propunea statut de egalitate între Moldova și Transnistria ca părți semnatare ale unui acord alături de Rusia, Ucraina și OSCE. Aceiași trei actori urmau să fie puteri garante ale aplicării acordului, ceea ce excludea din nou România din formatul rezolvării conflictului și forma un condominium protector Rusia-Ucraina. Pe de altă parte, planul propunea un comitet de conciliere ca arbitru constituțional și legal între Chișinău și Tiraspol în perioada de după acord, comitet compus din Rusia, Ucraina și OSCE. În viziunea acestui plan Moldova reunificată urma să fie plasată sub tutela Rusiei și a Ucrainei. De asemenea, planul prevede drept de veto pentru Transnistria în probleme legate de politica externă a Republicii Moldova și nu face nici o referire la retragerea armatei rusești din Transnistria.

În ceea ce privește împărțirea competențelor, planul prevede un număr restrâns de atribuții pentru autoritățile centrale, care urmează să fie negociate ulterior. În condițiile în care negocierile între Chișinău și Tiraspol încep greu și se blochează ușor, este de așteptat ca stabilirea competențelor să fie un proces de durată, care în sine ar putea fi o sursă de conflict, chiar dacă Moldova acceptă principiul federal.

Un aspect pozitiv al acestui plan este deplasarea centrului de greutate al negocierilor dinspre șefii statelor înspre cele două parlamente. În felul acesta nu se mai recunoaște necondiționat legitimitatea lui Igor Smirnov, Transnistria fiind văzută ca o grupare compusă din diferite forțe politice.

În fine, poate cel mai negativ aspect al planului este, după părerea unor comentatori, acela că nu prevede mecanisme de modificare a status-quo-ului transnistrean, oferind în

schimb legitimitate regimului actual prin organizarea unor alegeri sub controlul acestuia și în absența unui cadru democratic.

d. Situația actuală – Planul Voronin

Planul Poroșenko a fost respins cu abilitate în Parlamentul Republicii Moldova, în paralel cu salutarea implicării Kievului în găsirea de soluții. Parlamentarii moldoveni au găsit că planului îi mai trebuie adăugate o serie de prevederi, în special democratizarea și demilitarizarea Transnistriei – retragerea arsenalului și a trupelor rusești până în 2006, implicarea unei forțe de menținere a păcii formată din militari OSCE, supervizarea procesului de retragere a trupelor și armelor rusești de către observatori OSCE – și stoparea traficului ilegal.

De asemenea, observațiile formulate de către Parlamentul de la Chișinău includ dizolvarea poliției politice, libertate pentru activitățile partidelor politice și ale presei din stânga Nistrului, obligativitatea deținerii cetățeniei republicii Moldova de către toți cei care vor fi candidați în alegeri.

În mai multe ocazii, președintele Vladimir Voronin a chemat Uniunea Europeană să joace un rol mai activ în rezolvarea conflictului din Transnistria. În iunie 2004 a lansat ideea unui pact de stabilitate și securitate pentru Moldova, care urma să fie garantat de actualii actori ai procesului de negociere, la care să se adauge UE, SUA și România. De asemenea, experți moldoveni au cerut un nou format de negocieri care să modifice actualul cadru de „2 plus 3”. Arhitectura formatului propus este aceea de „3 plus 3”, exclude autoritățile transnistrene și include UE, SUA și România. Această propunere a fost întărită și de parlamentul rezultat în urma alegerilor din 2005, care a lansat la 24 martie 2005 o declarație prin care cerea includerea UE, SUA și României în viitorul format de negocieri.

În 22 iulie 2005, la inițiativa lui Vladimir Voronin, Parlamentul de la Chișinău a adoptat o lege organică ce conține (pentru prima dată din 1992) principiile rezolvării conflictului transnistrean. Acestea sunt inspirate, în primul rând, din propunerile societății civile enunțate în 2004 și se bazează, mai ales, pe principiul celor „3D”: democratizare, demilitarizare, decriminalizare. Toate aceste evoluții sunt semnificative deoarece, până acum, scopul negocierilor cu Transnistria era partajarea puterii între cele două entități. Actuala lege încearcă să mute centrul de greutate al negocierilor dinspre CSI spre spațiul european de securitate și democrație. Inițierea acestei legi a fost însoțită de adoptarea altor prevederi care vizează reforma unor instituții precum Serviciul Securității Statului, Camera de Conturi etc. – reforme cerută de UE prin intermediul Planului de Acțiune UE - Moldova.

Prin această lege, Transnistria este definită ca o entitate autonomă specială, parte inalienabilă a Moldovei. A fost introdus dreptul localităților din stânga Nistrului de a ține referendumuri prin care să-și decidă apartenența la Transnistria, modalitate uzitată și în cazul regiunii autonome găgăuze. Delimitarea competențelor va fi stabilită prin intermediul unei legi care se referă la statutul legal special al Transnistriei, în acord cu constituția moldovenească. Statutul special va fi negociat după formarea unor structuri alese democratic și după ce Rusia își va retrage trupele și armamentul. Transnistria va avea dreptul să își conducă propriile relații economice și umanitare externe, ceea ce este singurul vestigiu al vechilor planuri și procese de negociere propuse. De asemenea, Chișinăul nu mai concepe Transnistria ca o regiune rusofonă, plecând de la constatarea că majoritatea locuitorilor este formată din cei care vorbesc „limba moldovenească”, urmași de cei care vorbesc ucraineana

și, abia apoi, de rusofoni. Actualmente, situația este clar defavorabilă moldovenilor, limba rusă fiind singura recunoscută oficial în regiune. În lege nu se fac referiri la mediatori, trupe de menținere a păcii, formate de negociere.

Deși rolul primordial al conflictului transnistrean a fost acela de a constitui o pârghie de influențare a Moldovei, acesta a devenit ulterior un instrument rusesc de gestionare a echilibrului strategic zonal – de influențare a opțiunilor de politică externă ale României, de evoluție a NATO spre est, având efecte chiar în relația globală SUA-Rusia. Astfel, miza conflictului a depășit cu mult importanța locală a secesiunii unei regiuni față de un stat.

Treptat acest conflict geo-politic s-a transformat, însă, într-o problemă de crimă organizată. Rețeaua criminală în care capi au autorităților transnistrene sunt implicați parazitează uneori și mecanismele de decizie internaționale făcând dificilă adoptarea soluțiilor politice anti-criză.

În evoluția acestui conflict, negocierile Chișinăului cu Transnistria au fost deseori lipsite de coerență. Perioadele de radicalism și inflexibilitate au alternat haotic cu cele de tolerare a celor mai agresive și umilitoare acte ale administrației de la Tiraspol. De asemenea, Chișinăul nu și-a propus linii principiale de conduită în relație cu ceilalți actori implicați, Rusia, dar mai ales cu Ucraina, un alt actor foarte important. Singurul efort consecvent a fost cel de internaționalizare a rezolvării conflictului și de implicare a unor instituții precum OSCE sau UE, dar nici acestea foarte coerente și, oricum, fără rezultate notabile. După cum se știe, OSCE este un organism consensual, în care Rusia are drept de veto, astfel că rezultatele acțiunii acestui organism în problemă transnistreană au fost aproape nule, cu excepția angajamentului Rusiei (la summit-ul OSCE de la Istanbul din noiembrie 1999) de a-și retrage în termen de trei ani trupele din stânga Nistrului. Oricum, în lipsa modalităților de aplicare și control a îndeplinirii acestor angajamente, ele sunt goale de conținut, iar Rusia nu este constrânsă de nimic să le respecte.

Legea adoptată în 2005 este primul semn al unei concepții coerente în tratarea problemei Transnistriei. Depinde în egală măsură de actorii externi și de oamenii politici moldoveni dacă această nouă abordare va avea ca efect acte și politici propriu-zise.

De asemenea, este de remarcat aportul societății civile din Moldova în problema Transnistriei, care în ultimii ani a formulat diferite abordări și soluții în această chestiune. O ultimă inițiativă în acest sens este memorandumul din 20 iulie 2005 al unor membri ai societății civile.

Este foarte important ca soluționarea acestui conflict să nu mai fie lăsată exclusiv pe mâna unui număr mic de negociatori, a unor experți în manevre de culise și în târguri politice dubioase, deoarece această abordare a conflictului este exact ceea ce Moscova dorește.

3. Statele Unite și Transnistria

SUA concep zona Mării Negre în termeni globali și prin intermediul binomului stabilitate-instabilitate. Văzut astfel, conflictul din Transnistria este un focar de instabilitate, dar – se pare – în limite în care SUA nu insistă în nume propriu pentru eliminarea sa. Instabilitatea este susținută de către Rusia și este un instrument de acțiune în relațiile cu statele din zonă, nu și în relație cu SUA. În problema stabilității sau instabilității spațiului pontic, pentru SUA interlocutorul este Moscova. Subiectul Transnistria se pare că nu are o prioritate deosebită în relația directă dintre SUA și Rusia, chiar dacă au existat declarații ale președintelui George Bush în care menționa Transnistria ca problemă ce trebuie rezolvată. În

repetate rânduri, SUA au îndrumat și sugerat României să abordeze cu Rusia această problemă. De aceea, simpla existență a unui parteneriat între România și SUA nu va putea fi invocată în relația Bucureștiului cu Moscova, deoarece în strategia de politică externă americană există o ierarhizare a relațiilor parteneriale. Criteriul de ierarhizare este importanța fiecărui partener și modul în care se inserează acesta în echilibrul de putere global. Situația Transnistriei va putea fi pusă pe masa de negociere ruso-americană în condițiile redefinirii (sau definirii mai concrete) intereselor americane în zona Mării Negre.

4. Poziția Uniunii Europene

Transnistria a devenit doar recent obiectul acțiunii politice a UE. Începând din 2003, UE a luat mai multe măsuri în legătură cu situația din Transnistria:

- în februarie 2003 a instituit interdicția privind acordarea vizelor conducerii transnistrene, interdicție reînnoită în 2004 (din acest punct de vedere, UE situează regimul Smirnov pe același plan cu regimul Lukașenko);
- a inițiat negocieri moldo-ucrainene cu privire la acordurile vamale și de frontieră;
- în noiembrie 2003 a intervenit – prin Înaltul Reprezentant Javier Solana – pentru determinarea guvernului moldovean de a nu accepta planul Kozak;
- a negociat un plan bilateral de acțiune cu Moldova în cadrul politicii de vecinătate europeană (ENP);
- în martie 2005 a numit un reprezentant special pentru Moldova în persoana diplomatului olandez Adriaan Jacobovits de Szeged și va deschide în toamna lui 2005 un birou al Comisiei Europene la Chișinău. Sarcinile acestui reprezentant urmează a fi a) întărirea contribuției UE la rezolvarea conflictului transnistrean, b) stabilirea unor contacte cu guvernul de la Chișinău și cu alți actori interni pentru a oferi UE consiliere în privința politicilor de urmat și c) dezvoltarea politicilor europene în relație cu Moldova și cu regiunea, în special în sensul prevenirii și soluționării conflictelor.

Chiar dacă nu este implicată în formatul de negocieri, UE a ales astfel să devină un actor a cărui opinie să fie influentă. UE vizează destructurarea grupurilor economice, politice și sociale care au făcut posibil acest conflict înghețat, precum și stoparea traficului ilicit și a contrabandei. Această abordare nu este clasică. În termeni de putere, ea este parte a politicii externe a UE de promovare a diplomației soft, civilizaționale. Se pare, însă, că UE nu vede România ca un factor important în relațiile cu Moldova, promovând în poziția de parteneri preferențiali ai Moldovei state precum Polonia și Lituania, în paralel cu o orientare mai degrabă spre perioada post-conflict și pe demersuri non-clasice. UE nu insistă în retragerea trupelor ruse din Transnistria, considerând legitim punctul de vedere al Rusiei, în accepțiunea căreia acestea sunt trupe de menținere a păcii.

În cazul implicării UE în acest conflict, întrebarea de fond este cât de mult intenționează Uniunea să tensioneze relațiile cu Rusia din cauza situației din Transnistria. Un prim răspuns, într-o viziune pesimistă, este dat de excluderea referirilor la conflictele înghețate din *road map*-ul asupra spațiului comun de securitate externă, asupra căruia s-a căzut de acord la summit-ul UE-Rusia din 10 mai a.c..

5. Implicarea OSCE

La 4 februarie 1993, Consiliul Permanent al OSCE a înființat misiunea sa din Republica Moldova, cu scopul de a facilita rezolvarea pe cale politică a conflictului, de a acorda asistență pentru consolidarea suveranității Republicii Moldova și pentru obținerea unui statut special al regiunii transnistrene. De asemenea, misiunea trebuia să monitorizeze situația existentă, inclusiv la nivel militar, să sprijine retragerea trupelor străine din țară, transformările democratice, repatrierea refugiaților și respectarea drepturilor omului.

În 8 mai 1997, la propunerea OSCE, a fost semnat la Moscova un Memorandum privind normalizarea relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria. Acesta prevedea renunțarea la utilizarea forțelor armate în relațiile dintre părți, medierea diferendelor de către Statele Garante (Rusia și Ucraina), OSCE și CSI, stabilirea statutului Transnistriei de comun acord, participarea Transnistriei la elaborarea politicilor externe care o priveau direct, continuarea asistenței OSCE pentru normalizarea situației, continuarea misiunii de menținere a păcii, conform acordului din 21 iulie 1992 și reintegrarea Transnistriei în structura statală a Republicii Moldova.

La 20 martie 1998 a fost semnat, la Odessa, în prezența șefului Misiunii OSCE, Acordul privind măsurile de creștere a încrederii și dezvoltarea contactelor dintre cele două părți. Acesta prevedea o reducere drastică a numărului de soldați din trupele de menținere a păcii ale părților implicate, demilitarizarea zonei de securitate dintre cele două părți și introducerea de trupe ucrainene pentru menținerea păcii, reducerea controlului vamal dintre cele două părți, refacerea podurilor peste Nistru, retragerea echipamentului militar rusesc prin Ucraina, combaterea traficului ilegal de arme și droguri, informarea obiectivă a opiniei publice din partea ambelor părți, susținerea unor programe de investiții care să relanseze obiectivele industriale și energetice și să asigure protecția mediului, respectarea drepturilor omului în conformitate cu regulile dreptului internațional.

La summit-ul OSCE de la Istanbul (1999) s-a decis retragerea trupelor, armelor și muniției rusești din Transnistria până la finalul anului 2002. La 16 iulie 1999, Republica Moldova și Transnistria au semnat, la Kiev, în prezența reprezentantului OSCE, o Declarație Comună privind normalizarea relațiilor bilaterale. Aceasta prevedea construirea relațiilor pe baza principiilor existenței unor frontiere comune și a unor politici economice, sociale, juridice și de apărare comune. În 2001, președinția austriacă a OSCE a atras atenția asupra faptului că Rusia nu ia nici o măsură pentru a-și respecta obligațiile asumate la Istanbul.

Adunarea Parlamentară a OSCE a adoptat mai multe rezoluții în privința Transnistriei în timpul sesiunilor anuale de la București (iulie 2000), Paris (iulie 2001), Berlin (iulie 2002), Rotterdam (iulie 2003).

La 3 iulie 2002 Moldova și Transnistria au semnat, la Kiev, în prezența reprezentanților Rusiei, Ucrainei și OSCE, un document care prevedea federalizarea Republicii Moldova. Acest proces urma să fie supervizat de cele trei părți garante. Cele două părți au fost de acord cu cinci principii de bază: crearea unui stat federal, integritatea Republicii Moldova în frontierele sale din 1990, suveranitatea Republicii Moldova, considerarea Transnistriei ca parte componentă a acestui stat moldovenesc și autonomia Transnistriei (constituție proprie, instituții proprii, legislație proprie, drapel și stemă proprie). Se prevedea administrarea în comun a afacerilor externe, sistemului judiciar, forțelor armate, monedei, vămilor.

Cu ocazia Conferinței OSCE de la Maastricht, desfășurată în perioada 1-2 decembrie 2003, nu s-a reușit adoptarea unui document final cu privire la Transnistria, datorită, în

principal, refuzului Rusiei de a se include un termen precis privind retragerea trupelor sale din zonă. Se prevedea crearea unei Comisii Constituționale Mixte, retragerea arsenalului și a contingentului militar rusesc din zonă, desfășurarea unei misiuni multinaționale de consolidare a păcii sub mandat OSCE și a unui contingent de observatori militari neînarmați în Transnistria.

La 13 februarie 2004, Statele Garante – Rusia și Ucraina, alături de președinția bulgară a OSCE, au emis o serie de Propuneri și Recomandări vizând reglementarea problemei transnistrene. Acest act prevedea că structura statală a Republicii Moldova va fi de tip federal. În cadrul acestui stat, Transnistria urma să aibă constituție și legislație proprie în acord cu Constituția Federală. Era statuată libertatea de mișcare a cetățenilor, bunurilor, serviciilor și finanțelor pe teritoriul statului federal concomitent cu desființarea barierelor vamale interne.

În rezoluția adoptată la summit-ului OSCE de la Washington (1-5 iulie 2005), pregătită de diplomatul finlandez Kimmo Kiljunen, s-a neglijat poziția Chișinăului, dar, în schimb, a fost avantajat Tiraspolul. S-a căzut de acord ca planul rusesc și cel ucrainean de reglementare transnistreană să fie combinate într-un singur document care s-ar constitui într-o bază pentru adoptarea cât mai curând posibil a unui statut juridic al Transnistriei.

Prin adoptarea „Legii cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului(Transnistria)”, la 22 iulie 2005, Parlamentul de la Chișinău a reușit să demonteze unele mecanisme din planul Iușcenko (Smirnov-Poroșenko) de recunoaștere internațională a Transnistriei. Este vorba în primul rând de înlocuirea noțiunii de „republică” - ce ducea la federalizare și ulterior la separare prin referendum - cu cea de „republică cu autonomie”, și de condiționarea alegerilor în Consiliul Suprem al Transnistriei de demilitarizarea și democratizarea regiunii. Șeful misiunii OSCE, William Hill a declarat că OSCE nu va monitoriza alegerile dacă autoritățile autoproclematei republici vor decide să desfășoare alegeri independente în luna decembrie 2005, pentru că OSCE nu obișnuiește să monitorizeze alegeri în regiuni autoproclemate. Varianta propusă a fost aceea ca scrutinul să fie organizat de o Comisie Electorală Internațională, sub mandat OSCE, însă numai după democratizarea regiunii transnistrene, după exemplul Bosniei și provinciei Kosovo.

Implicarea OSCE în soluționarea conflictului transnitrean nu a dat rezultate, deoarece este o instituție care funcționează după regula consensului (Federația Rusă are drept de veto) și nu are mecanisme care să determine aplicarea unei decizii luate (vezi aplicarea deciziei de la Istanbul pentru demilitarizarea Transnistriei, rămasă la stadiul de angajament).

6. Transnistria și poziția României

Chestiunea transnistreană se suprapune peste problemele relațiilor moldo-române și ruso-române. Prezența trupelor Armatei a 14-a în Transnistria este un factor inhibitor, pe care Rusia îl folosește conștient. De asemenea, orice apropiere a Moldovei de România este ferm ținută sub control de Rusia prin intermediul Transnistriei. Într-un alt sens, Transnistria este un factor efectiv de instabilitate pentru România (nu doar potențial), în sensul că o serie de fluxuri de trafic ilicit (de persoane, arme, droguri) tranzitează România.

În acest conflict, România a avut în primă instanță o vizibilitate mare. Desfășurat mai ales în 1991 și 1992, conflictul armat se consuma în era așa-numitelor „poduri de flori” între Chișinău și București, când efuziunile sentimentale și chemările la unire dominau agenda în România, iar în Moldova exista o stare de nesiguranță cu privire la viabilitatea noului stat,

cuplată cu o suspiciune crescândă față de discursul românesc unionist venit ca din partea unor „frați mai mari”. România a jucat un rol de mediator până în 1992, când Rusia a impus un format pentalateral (Rusia, Ucraina, OSCE, Moldova, Transnistria). Odată cu conflictul din Transnistria, relațiile dintre Moldova și România au depășit faza romantică, devenind, la mijlocul anilor '90 și apoi în perioada 2001-2004, mai degrabă reci.

În 1994, în urma adoptării la Chișinău a unei Constituții care vorbea despre națiunea și limba moldovenească, Parlamentul României a lansat o declarație în care acuza acest act. Declarația Parlamentului României a fost catalogată ca fiind un fapt grav, deoarece admonesta de pe poziția unui „frate mai mare” parlamentul unui stat suveran. De atunci, relațiile între cele două state au fost oscilante, înregistrând o înrăutățire vizibilă după 2001, când divergențele s-au concentrat în jurul unor teme ca introducerea pașapoartelor pentru cetățenii moldoveni, stabilirea limbilor oficiale în Moldova – limba moldovenească și cea rusă, problema Mitropoliei Basarabiei etc. De partea moldovenească, Vladimir Voronin și miniștrii guvernului Tarlev au avut deseori ieșiri greu de explicat împotriva României, părând că doresc deliberat înrăutățirea relațiilor cu Bucureștiul, pe măsură ce întrețineau relații tot mai bune cu state precum Ucraina, Polonia, Ungaria etc. În acea perioadă, în replică la aceste declarații neprietenești la adresa României, oficialii de la București au răspuns că România nu este interesată de semnarea unui tratat de bază cu Moldova.

România a încercat să influențeze rezultatul conflictului transnistrean. Pe măsură ce acesta căpăta noi dimensiuni, România – aflată ea însăși, la începutul și mijlocul anilor '90, într-o perioadă confuză și în semiizolare – nu avea instrumente relevante prin care să intervină eficient. Ca urmare, efectele demersurilor României nu au fost semnificative. S-a încercat internaționalizarea problemei transnistrene în cadrul OSCE, în timpul președinției românești din 2001 și a mandatelor de Președinte al Adunării Parlamentare a OSCE a lui Adrian Severin. Contextul internațional nu a favorizat însă dezvoltarea inițiativelor românești, astfel încât acestea să devină soluții acceptate pentru criza transnistreană.

În condițiile în care era evident că internaționalizarea conflictului este singura soluție, Bucureștiul nu a reușit să creeze o masă critică pentru a declanșa procese semnificative în regiune, nici măcar după ce România a devenit membru NATO. Astfel, cu excepția inițiativelor A.P. a OSCE în problema Transnistriei poziția României, indiferent de administrație, poate fi caracterizată ca inactivă. De asemenea, Bucureștiul nu a reușit să stabilească o relație mai activă cu Rusia, probabil actorul cel mai important în soluționarea conflictului.

După alegerile de la sfârșitul lui 2004 din România, președintele Băsescu a recurs la adoptarea unui discurs activ de politică externă, în care acorda o importanță deosebită zonei Mării Negre. Politica pontică implică soluționarea conflictelor înghețate din zonă. Îmbunătățirea relațiilor cu Moldova a fost una dintre dimensiunile de bază ale acestei „noi politici” externe. În cadrul acestei strategii problema Transnistriei joacă un rol central. În relație cu Transnistria, Traian Băsescu pledează pentru un rol mai activ pentru România în soluționarea conflictului și cooptarea sa în formatul de negocieri.

Politica estică a președintelui Băsescu include, de asemenea, și Rusia. Una dintre primele vizite făcute de către președintele Băsescu în străinătate a fost la Moscova, iar unul dintre scopurile sale declarate era relansarea relațiilor româno-ruse. Până în momentul de față, chiar dacă Traian Băsescu a încercat să deschidă un nou front în problema Transnistriei direct la Moscova, se pare că nu există rezultate concrete. Rusia preferă o stare de expectativă și de neangajare a unui dialog direct cu România pe tema Transnistriei.

Este semnificativ faptul că relațiile la nivel personal dintre Traian Băsescu și Vladimir Voronin sunt bune, după vizita surpriză la Chișinău a Președintelui României și schimbul de cadouri dintre cei doi. La Chișinău, Traian Băsescu a declarat că România nu va accepta ca Moldova să fie șantajată în problema transnistreană prin intermediul pârgiei energiei manevrată de Moscova. De asemenea, a declarat că România trebuie să fie principalul avocat al Moldovei la UE și să o sprijine pe aceasta în drumul său european. Dincolo de aceste declarații și gesturi simbolice nimic important nu s-a întâmplat sau, cel puțin, nu s-a simțit.

Situația actuală

Politica României în chestiunea Transnistriei are legătură însă și cu relațiile româno-ruse, ceea ce președintele Traian Băsescu știe foarte bine. De asemenea, are legătură și cu relațiile României cu Ucraina, stat care intenționează și el să se afirme în zonă – planul Poroșenko fiind un indiciu în acest sens. Alți doi actori, UE și SUA sunt implicați în evoluțiile din jurul conflictului transnistrean. Cu ambii actori România are relații particulare și, deci, trebuie să se orienteze și în funcție de aceștia. SUA văd soluționarea crizei transnistrene ca o parte a efortului de stabilizare a spațiului pontic iar interlocutorul lor în această problemă este Moscova, nu Bucureștiul. UE are o politică de vecinătate care implică și Moldova și Transnistria, politică ce este abia formulată și care a preferat să nu opereze în termeni tradiționali de putere precum apare în discursul de politică externă al Rusiei.

În relație cu Rusia, președintele Traian Băsescu nu își formulează o poziție coerentă și o consideră Moscova, în funcție de locul în care vorbește, ca parte a problemei sau parte a soluției transnitrene. România are puține pârgii prin care să influențeze Rusia, iar a acționa ca pion american în zonă nu este o opțiune realistă. În relație cu Ucraina, România este, de asemenea, în contratimp. Ucraina a lansat la summit-ul GUAM de la Chișinău Planul Poroșenko, în pofida a două runde de discuții între președinții Băsescu – Iușenko, în care președintele României nu a reușit să îl convingă pe omologul său ucrainean să abandoneze sau să amâne inițiativa. România nu a reușit să se insereze în structurarea unui plan coerent, jucând mai degrabă un rol reactiv.

Modul în care administrația de la București se referă la problema Transnistriei este necoordonat cu acțiunea UE. Un indiciu în acest sens este că, deși România dorește să revină în formatul negocierilor pentru soluționarea situației din Transnistria, UE favorizează adoptarea ca bază de discuție a planului Poroșenko, plan care exclude România. În același timp, însă, UE sfătuiește România să se racordeze Planului Poroșenko, dacă dorește să contribuie la soluționarea conflictului.

În plan practic, se pare că administrația Băsescu a acționat față de Moldova și Transnistria fără a avea un plan coerent. Deși obiectivul președintelui Traian Băsescu este unul corect, acesta omite faptul că nu are resursele necesare pentru a-și pune în aplicare viziunea față de Moldova și de Transnistria. Președintele României a promis protecție Moldovei, inclusiv din punct de vedere energetic, în cadrul unui discurs vădit îndreptat împotriva comportamentului Rusiei, însă pare să fie în imposibilitatea de a realiza ceva relevant în relație cu Moldova. Pe de altă parte, în pofida declarațiilor formulate recent de oficialii de la București, Vladimir Voronin și clasa politică moldovenească par să considere Kievul un interlocutor mai important.

Încadrarea Moldovei într-o politică activă, care nu este girată de UE ci, mai degrabă, de SUA, determină ca relațiile moldo-române să devină o parte a obiectivelor strategice americane. Momentan, acestea coincid cu cele ale UE – care are, totuși, o conduită diferită de SUA în relațiile sale cu statele CSI, pentru a menaja susceptibilitățile Rusiei. România joacă roluri diferite în aceste două strategii. În cea americană, România are un rol de ancorare a Moldovei la spațiul euroatlantic, în termeni mai degrabă geostrategici. Rolul de ancorare nu este perceput la Washington ca intrând automat în funcțiune, el depinzând de abilitățile diplomației române. Altfel spus, România trebuie să-și găsească singură un loc în soluționarea crizei transnistrene, prin negocieri directe cu Moscova și Kievul, nu prin intermediere americană.

UE nu vede, însă, România ca un factor important în relațiile cu Moldova, promovând în poziția de parteneri preferențiali ai Moldovei state precum Polonia și Lituania. Perspectivele românești de a influența în vreun fel evoluția situației scad odată cu îndepărtarea perspectivelor de aderare la UE.

În concluzie, în relația României cu Republica Moldova se consemnează un eșec, în condițiile în care, după ce a contribuit la realegerea președintelui Vladimir Voronin, președintele Băsescu nu a reușit să reinsereze România în negocierea soluțiilor la conflictul transnistrean. UE și Rusia au exclus explicit România din formatul de negocieri; SUA preferă să discute direct cu Rusia și nu dorește să indispuină Ucraina; Ucraina a luat inițiative separate care sfidează poziția și interesele României; Moldova, lipsită de susținere și de inițiative concrete ale României, a decis să negocieze pe baza planului ucrainean.

7. Recomandări

- **România trebuie să susțină internaționalizarea problemei transnistrene, subliniind că aceasta nu este rezolvabilă în interiorul fostei URSS, ci doar cu ajutorul organismelor internaționale, cum sunt OSCE, ONU și UE.** România trebuie să susțină că are un interes legitim în soluționarea problemei transnistrene, datorită pericolelor la adresa sa reprezentate de crima organizată patronată de către regimul de la Tiraspol. De asemenea, interesul legitim al României față de Republica Moldova este dat de comunitatea de istorie dintre cele două populații majoritare, de existența unei limbi și a unor tradiții comune ale cetățenilor celor două state;
- Relațiile României cu Moldova trebuie să se bazeze pe buna vecinătate și pe respectarea suveranității și pe dezideratul eliminării oricărui focar de conflict din zonă. Iar pentru a instituționaliza aceste principii, România ar trebui să propună un tratat bilateral de cooperare și asistență mutuală cu caracter de parteneriat strategic. În baza acestuia ar urma să fie creat un sistem de consultare, concertare și acțiune comune, menit să pună la dispoziția Chișinăului toate mijloacele de care dispune România pentru promovarea

agendei europene a acesteia, precum și a statalității, independenței, democrației și dezvoltării Republicii Moldova;

- **Soluția de urmat de către Guvernul României ar putea fi construirea unei strategii coerente, cu opțiuni alternative în funcție de reacția principalilor actori implicați. Trebuie să se statueze clar obiectivul pe care România îl urmărește în relație cu Transnistria și ce anume speră de la participarea la negocieri.** Obiectivele enunțate trebuie să țină seama și de dorința Ucrainei de a avea un cuvânt important în nordul Mării Negre. Strategia ar urma să mai cuprindă o planificare globală a relațiilor cu Ucraina și, eventual, găsirea unor pârghii prin care acest stat să fie cointerestat de a acționa în sensul izolării regimului de la Tiraspol – caz în care conflictul s-a îndrepta spre rezolvare;
- **Orice plan al României pentru Transnistria trebuie discutat și convenit, inițial, atât cu Uniunea Europeană cât și cu NATO.** România nu poate risca să desfășoare o politică externă pentru zona de est, dacă demersurile pe care ar trebui să le întreprindă în acest sens ar afecta integrarea sa europeană. Este în interesul național al României ca Republica Moldova să atingă cât mai rapid standardele democratice și de dezvoltare economică necesare să-i asigure integrarea europeană;
- **O parte importantă a atitudinii românești față de problema Moldovei (și cea a Transnistriei) ar trebui să fie un plan alternativ la planurile vehiculate de Rusia sau Ucraina, mai ales că, în urma obiecțiilor președintelui Vladimir Voronin și ale Parlamentului de la Chișinău, nici propunerile ucrainene nu constituie un instrument atât de util cum îl consideră UE.** România trebuie să fie conștientă că un plan coerent de rezolvare a conflictului este mult mai ușor de luat în discuție decât o sumă de puncte de vedere disparate asupra unor planuri inițiate de diverși alți actori.
- Un plan românesc pentru soluționarea conflictului transnistrean ar urma să cuprindă următoarele etape* :

---

* **Diferențele dintre Planul Belkovski și propunerea Institutului „Ovidiu Șincai” sunt:** 1) propunerea rusească viza o desprindere imediată a Transnistriei de Moldova, în timp ce propunerea autorilor acestei analize vizează o detașare temporară a Transnistriei, pentru a mări șansele de integrare europeană ale Chișinăului; 2) în timp ce Institutul „Ovidiu Șincai” propune în legătură cu staționarea Armatei a 14-a în Transnistria aplicarea strategiei celor 3 D (democratizare, demilitarizare și decriminalizare), potrivit Planului Belkovski trupele rusești ar trebui să rămână în continuare în această regiune, ceea ce nu va conduce la rezolvarea conflictului înghețat; 3) în proiectul propus de către Institutul „Ovidiu Șincai” detașarea Transnistriei de Moldova nu înseamnă automat recunoașterea statalității regimului de la Tiraspol. Prin aplicarea planului Belkovski s-ar obține independența Transnistriei.

A) decuplarea provizorie a Transnistriei de restul Moldovei și punerea ei sub un protectorat internațional (pentru minimum 5-7 ani) de tipul și cu funcțiile celui din Kosovo. Forțele de menținere a păcii ar trebui să fie asigurate de către Uniunea Europeană, Rusia, Ucraina și alte state care doresc să-și asume un rol;

B) decuplarea Transnistriei se va face simultan cu trecerea restului Moldovei din cadrul politicii de vecinătate în cadrul politicii de extindere a UE (cu un termen de integrare maxim de 3-5-ani). După integrarea în Uniunea Europeană a României și Bulgariei, următoarele două state ar trebui să fie Croația și Republica Moldova. Integrarea europeană a Republicii Moldova va constitui o garanție de stabilitate a frontierelor UE la granița răsăriteană. O poziționare a frontierelor estice ale Uniunii Europene pe Nistru ar fi stabilă pentru o foarte lungă perioadă, perspectivele integrării europene a Ucrainei fiind îndepărtate.

C) integrarea efectivă a Republicii Moldova în Uniunea Europeană se poate face aplicând același mecanism utilizat în cadrul Ciprului[†]. Partea de la Vest de Nistru va fi integrată în Uniunea Europeană, restul se va afla sub un protectorat internațional al ONU;

D) protectoratul internațional asupra Transnistriei ar trebui să însemne democratizarea, demilitarizarea și decriminalizarea regiunii transnistrene, fiind astfel în acord cu legislația internă recent adoptată de către Parlamentul de la Chișinău;

E) organizarea **după demilitarizare, democratizare și decriminalizare a unui proces de negocieri care să stabilească statutul definitiv al Transnistriei, fie ca:** 1) parte integrantă a unei Moldove membre a UE fie ca, 2) un fel de Monaco sau Lichtenstein, care transferă (pe baze contractuale) o parte din gestiunea instituțiilor sale unor state vecine (în speță Ucraina și/sau Rusia). În acest din urmă caz, Transnistria ar deveni o enclavă între Uniunea Europeană și CSI, diferența majoră față de enclava Kaliningrad fiind că Transnistria ar fi în exteriorul Uniunii, deci nu ar avea un potențial destabilizator direct;

F) Rusia, SUA și UE ar trebui să convină asupra unui acord pentru garantarea securității Transnistriei, în cazul alegerii ultimei opțiuni. Evident, adoptarea statutului final pentru Transnistria ar urma să se facă în conformitate cu legile Moldovei și dreptul internațional.

[†] Aplicarea modelului Ciprului pentru integrarea europeană a Republicii Moldova a fost propusă și de raportul realizat de Alina Mungiu-Pippidi, Ion Naval, *Cum putem ajuta Moldova să se ajute pe sine*, SAR Policy Brief No. 16, București, august 2005

Acest plan de soluționare a crizei transnistrene este supus dezbaterii publice în România. Într-o etapă ulterioară, autoritățile române ar putea crea o foaie de parcurs necesară implementării planului, care să fie supusă negocierii cu Uniunea Europeană și cu NATO, ulterior cu celelalte state membre în formatul de negociere al conflictului din Transnistria.